

Szenes Eszter Zsófia:

AZ OROSZ–UKRÁN KONFLIKTUS ESZKALÁCIÓJÁVAL KAPCSOLATOS OROSZ KÜLPOLITIKAI DÖNTÉSHOZATALT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK¹

DOI: 10.35926/HSZ.2023.5.3

ÖSSZEFOGLALÓ: A 2022. február 24-én eszkalálódott orosz–ukrán konfliktus alapjaiban kérdőjelezte meg korunk nemzetközi rendszerének szabályait. A konkrét katonai agresszióval kapcsolatos orosz döntéshozatal vizsgálata elengedhetetlen a Kreml külpolitikai gondolkodásmódjának feltérképezése szempontjából. Az elemzés lehetőséget adhat az esetleges jövőbeli konfliktusok előrejelzésére és proaktív megelőzésére. A tanulmány az orosz döntéshozatalt a SWOT-analízis módszerével elemzi, ami novumként értékelhető a tudományterületen.²

KULCSSZAVAK: orosz–ukrán háború, orosz külpolitika, SWOT-analízis

A SZERZŐRŐL:

Szenes Eszter Zsófia, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar nemzetközi biztonság- és védelempolitikai mesterképzés hallgatója (a tanulmány alapjául szolgáló OTDK-dolgozatot azonban még a Pázmány Péter Katolikus Egyetem nemzetközi tanulmányok alapszakos hallgatójaként mutatta be) (ORCID: 0009-0008-5410-9403; MTMT: 10089435)

BEVEZETÉS

2022. február 24-én, hajnalban átfogó orosz offenzíva indult Ukrajna területe ellen. A konfliktus eszkalációjának előestéjén – ideértve a 2022-es év első két hónapját, valamint 2021 végét – számos olyan esemény következett be, amely alapvetően befolyásolhatta a „különleges katonai művelettel” kapcsolatos orosz külpolitikai döntéshozatalt, amely jelen tanulmány tárgyát képezi.

A következőkben tehát azokat a tényezőket vizsgálom, amelyek hatást gyakorolhattak a Kreml mérlegelésére az invázióval kapcsolatos döntés meghozatalánál. Ezen belül az elemzés nem csupán az Oroszországban zajló belpolitikai történésekre világít rá, de azokra a geopolitikai mozzanatokra is, amelyek előidézheték a konfliktus intenzitásának növekedését.

A kutatási kérdés által tárgyalt ok-okozati viszonyrendszer feltárásához a SWOT-analízis módszerét alkalmaztam. Az elemzési mód az üzleti tanulmányok tudományából ered, és a vizsgálandó egyén (vagy entitás) erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit, valamint a rá fenyegetést jelentő tényezőket tanulmányozza. A SWOT-analízis társadalomtudományi alkalmazhatóságát az adja, hogy mindkét tudományterület a döntéshozó racionalitásának

¹ A tanulmány alapját a szerzőnek a XXXVI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Had- és Rendészettudományi Szekciója Biztonságpolitika I. tagozatában bemutatott, első helyezést elért dolgozata képezte.

² A SWOT-analízisről bővebben lásd Doug Leigh: SWOT Analysis. In: Kenneth H. Silber et al. (eds): Handbook of Improving Performance in the Workplace. Pfeiffer, 2009, 115–140. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9780470592663.ch24> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 06.)

előfeltételéből indul ki. Ez lehetővé teszi az aktor viselkedésének érvek és ellenérvek fel-sorakoztatása által való megismerését.

A SWOT-analízis jellegéből adódóan azonban felmerülnek bizonyos kockázati tényezők, amelyekre a módszertan nem tud reagálni. Az elemzési módszer egyik legfontosabb hiányos-sága, hogy nem képes különbséget tenni az egyes faktorok jelentőségének mértéke között, így súlyozni sem tudja azokat. Ezzel párhuzamosan felmerül a kérdés, hogy az Orosz-or-szági Föderáció mint vizsgálandó entitás mennyiben tekinthető a racionalitás előfeltételét teljesítő szereplőnek. Moszkva esetében ezt nagymértékben torzíthatja a politikai rendszer hipercentralizált jellege, valamint a döntéshozatali folyamat extrém „biztonságiasítotttsága”. Utóbbi következtében – a szilovik elitek súlya miatt – a nemzetbiztonsági, valamint a gaz-dasági szempontok hatása nem kiegyenlített a Kreml stratégiaalkotásában.³ Ezen torzító elemek azonban főképp a tényezők súlyozásában játszanak szerepet, így az eredmények megfelelő kontextusban való értékelése mellett a SWOT-analízis alkalmazható az orosz döntéshozatal elemzésére.

A kutatás átlátható strukturálásának érdekében tanulmányom írásakor a Buzan-féle elem-zési modell⁴ első négy aspektusát vettem figyelembe, így külön-külön vontam górcső alá a katonai, a politikai, a gazdasági, valamint a társadalmi aspektus elemeit. Ezen szempontok elemzését követően, a feltárt faktorokat összegezve vontam le következtetéseket.

AZ OROSZ KÜLPOLITIKAI DÖNTÉSHOZATAL TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

A 2022-es események előtt érdemes áttekinteni a modern Oroszországot jellemző külpoliti-kai irányzatokat, azok fejlődését, illetve Ukrajna szerepét a Kreml által képviselt stratégiai gondolkodásban.

Moszkva külpolitikáját nagyban befolyásolja az ország földrajzi elhelyezkedése, illetve az ebből adódó geopolitikai pozíció. Oroszország a Föld legnagyobb kiterjedésű országa, amelynek területe mintegy 17 millió négyzetkilométert ölel fel, emellett transzkontinentális jelleggel is rendelkezik. Utóbbi sarokpontként kezelhető az ország külpolitikájának alakulása szempontjából. A hatalmas kiterjedés a kulturális identitások sokszínűségét is magával hozza, amely nehezíti a központosított politika – demokratikus keretek között való – fenntartását.

A modern Oroszország megértéséhez elengedhetetlen a Szovjetunió szétesése nyomán kialakult következmények vizsgálata. A jogutódként megalakult Oroszországi Föderáció nem csupán a felbomlott entitás erőforrásait örökölte meg, de a válságot okozó problémákat is, például a recessziót és az egyre erősödő szeparatizmust. Az új Oroszországnak azonban nemcsak a belpolitika kihívásaival kellett szembenéznie, de az Amerikai Egyesült Államok unipoláris helyzete okozta következményekkel is. Tekintve, hogy a montevideói egyezmény érzékelhetően kodifikálta a más államokkal való kapcsolatfelvétel képességét mint az állami-ság kritériumát, Moszkva nem kerülhette el az Egyesült Államokkal való együttműködést, amennyiben szuverenitását és nemzetközi jogi cselekvőképességét globális szinten akarta gyakorolni.⁵ Ez az 1990-es évek első felében determinálta az atlantista külpolitikát.

Ebben az időszakban a Borisz Jelcin irányította vezetés leginkább a gazdasági stabilizációra fókuszált, hiszen gazdasági erő és befolyás nélkül lehetetlennek bizonyult a nagyhatalmi

³ Szilovik: a biztonsági szolgálatokhoz tartozó személyek közkeletű orosz elnevezése.

⁴ Barry Buzan et al.: Security: A New Framework for Analysis. Lynne Rienner Publishers, London, 1998.

⁵ Deák András: Az orosz külpolitikai gondolkodás története (1992–1997). PhD-értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok Doktori Iskola, 2003.

státusz helyreállítása. Jegor Gajdar miniszterelnök „sokkterápiával”, valamint gyors privatizációval igyekezett lebontani a szocialista gazdaság maradványait, ami közvetett módon létrehozta a későbbi befolyásos oligarchák rétegét. A sokkterápia időszakában a „külpolitika alapvetően új feladatot kapott: az új Oroszországnak a világba való adaptációját volt hivatott elősegíteni. A diplomácia a formálódó belső viszonyok kiszolgálójává és indikátorává lépett elő”.⁶

Az atlantista külpolitikát a nemzetközi szinten Andrej Kozirjev külügyminiszter képviselte. Ezt jól mutatja, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsában az oroszok több mint 80%-ban támogatták az amerikaiaknak fontos ügyeket.⁷

Az 1993-as alkotmányos válságot, majd az elnöki jogkörök kiszélesítését követő gazdasági reformok garantálták az 1995 és 1996 közötti növekedést, amely stabilitást eredményezett, és alapot nyújtott a külpolitikai tevékenység asszertivitásának növeléséhez. Ehhez hozzájárult a jugoszláv háborúban való részvétel is: az atlantista Moszkvára az Egyesült Államok kormányzata a „szerbekre való ráhatás” szerepét osztotta, ami „az egész 1992-es moszkvai Jugoszlávia-politikához képest végrehajtandó 180 fokos fordulatot feltételezett”.⁸

Az 1996-os választásokat követően Jevgenyij Primakov váltotta Kozirjevet a külügyminiszteri székben, ami átalakulást hozott az orosz külpolitika fő irányvonalait illetően. Egyértelműen megjelent a transzkontinentális jelleg identitásképző ereje, hiszen ezt az időszakot érzékelhetően az atlantizmus és az eurázsianizmus között balanszírozó külpolitika jellemezte.⁹

Ebben az időszakban az orosz külpolitika számára egyszerre vált központi kérdéssé a NATO bővítésének problémája, valamint az ázsiai nyitás lehetősége. Bár az 1995-ben terítékre kerülő kelet-európai NATO-bővítés az orosz befolyás fenntartásának sikertelenségeként értékelhető, Moszkva kifejezetten eredményes diplomáciai kapcsolatokhoz jutott az ázsiai kontinensen, valamint a Közel-Keleten. Az Oroszországi Föderáció prosperáló kereskedelmi kapcsolatokat épített ki a Kínai Népköztársasággal a katonai, valamint a high-tech szektorokban,¹⁰ illetve az Egyesült Államok és Irán közötti konfrontációt is kihasználta saját befolyásának kiterjesztésére.¹¹

A Primakov-érában bekövetkezett orientációváltás a '90-es évek végére egyértelművé vált: a Föderáció pragmatista diplomáciája a Nyugattal való együttműködés helyett egy új pólus létrehozásának célját tűzte ki maga elé.¹² Bár Oroszországot ebben az időszakban újabb krízisek gyengítették – ideértve az 1998-as rubelválságot és a csecsen háborút –,

⁶ Uo. 27.

⁷ Michael Grossmann: Role Theory and Foreign Policy Change: The Transformation of Russian Foreign Policy in the 1990s. *International Politics*, 2005/42., 334–351. <https://link.springer.com/article/10.1057/palgrave.ip.8800115> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 06.)

⁸ Deák: i. m. 103.

⁹ Jekatyerina Koldunova: Russia as a Euro-Pacific power: Dilemmas of Russian foreign policy decision-making. *International Relations*, 2015/3., 378–394. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0047117815600935> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 06.)

¹⁰ James Clay Moltz: Russia in Asia in 1996: Renewed Engagement. *Asian Survey*, 1997/1., 88–94. <https://online.ucpress.edu/as/article-abstract/37/1/88/23394/Russia-in-Asia-in-1996-Renewed-Engagement?redirectedFrom=fulltext> (Letöltés időpontja: 2023. 01. 20.)

¹¹ Adam Tarock: Iran and Russia in “strategic alliance.” *Third World Quarterly*, 1997/2., 207–224. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436599714911> (Letöltés időpontja: 2023. 01. 20.)

¹² Marek Delong: The foreign policy of the Russian Federation in the time of Yevgeny Primakov (1996–1999). In: Markiyani Malsky et al. (eds): *Global and Regional Dimensions of International Security*. Ivan Franko National University of Lviv, 2020, 335–346.

a külpolitika mégis a Nyugattal való nyílt konfrontációig jutott, amihez nagyban hozzájárult Szerbia 1999-es bombázása.¹³

Az ezredfordulón Borisz Jecint Vlagyimir Putyin váltotta az elnöki székben, amelynek körülményei – így a leköszönő elnök számára garantált immunitás – egyértelműen jelezték az orosz rendszer autoriter irányba történő további elmozdulását. Putyin első elnöksége alatt a Kreml fő célja az ország stabilizációja volt. A gazdasági válságot a Gref-program (2000–2004) oldotta meg,¹⁴ valamint a csecsenföldi szeparatizmust is kezelte a kormányzat, ami az elnök népszerűségének 70–75% közötti stabilizációjához vezetett.¹⁵

A Putyin-korszak első fele egyfajta kevert külpolitikai szemléletet mutatott, amelyet jellemzett az új Ázsia-politika,¹⁶ valamint a Nyugattal való együttműködés a terrorizmus elleni harc (War on Terror) keretében. Utóbbi 2007-ben érkezett fordulóponthoz: a müncheni biztonságpolitikai konferencián elhangzott beszédében Putyin nyíltan szembehelezkedett az Egyesült Államok szuperhatalmiságának legitimitásával, valamint provokációként értékelte a NATO kelet-európai terjeszkedését.¹⁷ Az orosz álláspont a 2008 augusztusában Grúzia ellen indított offenzívában manifesztálódott, amely ellehetetlenítette az áprilisi NATO-csúcson elhangzott ígérek teljesülését, miszerint Grúzia, valamint Ukrajna a Szövetség tagjai lesznek. A grúziai offenzívával tehát egyértelművé vált az Oroszországi Föderáció külpolitikájának eurázsianista irányvonala, valamint, hogy Moszkva saját érdekszférájának tekinti a posztszovjet térség nem NATO-tag országait.

UKRAJNA SZEREPE A PUTYIN-KORSZAK OROSZ KÜLPOLITIKÁJÁBAN

Ukrajnának a posztszovjet térségben betöltött szerepe nem csupán Oroszország közélkülföld-politikájában meghatározó sarokpont, de Moszkvának a Nyugattal folytatott kapcsolataiban is. Ukrajna a Nyugat és a Kelet határán helyezkedik el, ez determinálja kül- és belpolitikáját is, amit az elmúlt több mint harminc év eseményei is alátámasztanak.

A Moszkvától való elszakadás nehézségei már a függetlenség rendezése során megmutatkoztak. Konfliktusforrásként kezelhető például a szevasztopoli katonai bázis kérdése (amelyet a két ország által kötött bérleti szerződéssel, valamint a harkivi megállapodással zártak le), valamint az Ukrajna területén maradt atomfegyverek problémája, amelyek az 1994-es budapesti memorandummal kerültek újra Moszkva ellenőrzése alá, Kijev szuverenitásának garantálásáért cserébe.

1991. augusztus 24-én kiáltották ki az ország függetlenségét. Az ukrán politikai élet meghatározó kérdésévé vált az Oroszországhoz, illetve a Nyugathoz való viszony. Utóbbi tekintetében az érdektelenség–partnerség–kiábrándulás közötti fluktuáció figyelhető meg,

¹³ Yeltsin's war warning. The Guardian, 09. 04. 1999. <https://www.theguardian.com/world/1999/apr/09/balkans12> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

¹⁴ Raghavenbrarao G. Gidadhubli: Resignation of Boris Yeltsin: Why Now? Economic and Political Weekly, 2000/5., 259–261. <https://www.epw.in/journal/2000/05/commentary/resignation-boris-yeltsin.html> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

¹⁵ Lásd a Levada Központ indikátorait: Approval of the Authorities. Levada Center. <https://www.levada.ru/en/ratings/approval-of-the-authorities/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

¹⁶ Koldunova: i. m.

¹⁷ A speech delivered at the MSC 2007 by the President Vladimir Putin. Informácní Systém Masarykovy Univerzity. https://is.muni.cz/th/xlghl/DP_Fillinger_Speeches.pdf (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

amely szintén befolyásolja az előbbihez való viszonyt.¹⁸ Ezt jól példázzák a 2004-es narancsos forradalom és a 2013–2014-es Euromajdan mozgalom eseményei.

Ezen történések beleillenek a Moszkva közelkülföld-politikája által vizionált dominó-effektus elméletébe, amely szerint a posztszovjet térségben bekövetkezett rendszerváltások fenyegethetik az orosz rezsim fennállásának biztonságát.¹⁹ A Krím félsziget törvényhozásának katonai megszállása, valamint a két-es tiszaságú elszakadási népszavazás lefolytatása is ennek figyelembevételével értelmezendő. Mindezzel együtt a Krím sikeres annexióját számos tényező befolyásolta, amelyek ezt a műveletet egyszerűvé és talán megismételhetetlenné tették.²⁰

A 2014 tavaszát és nyarát felölelő kelet-ukrajnai események – ideértve a luhanszki és a donyecki szeptarartista köztársaságok kikiáltását – orosz szempontból a Krímhez képest korlátozottabb sikernek foghatók fel, amennyiben az annexiót tekintjük célnek. A területszerzési aspektus szempontjából ez esetben nem álltak fenn azok az esetspecifikus tényezők – például a régió eredendően autonóm jellege vagy éppen az ukrán központi kormányzat reakcióképtelensége –, amelyek a félsziget esetében lehetővé tették az Oroszországhoz való gyors csatlakozást. Amennyiben azonban Ukrajna destabilizálását, valamint az ukrán döntéshozatal feletti orosz befolyás növelését jelöljük meg célként, akkor az előbbiben sikeresnek tekinthetjük Moszkva lépéseit. Utóbbi célkitűzés kevésbé teljesült, hiszen a Minszk-2 megállapodás nem biztosított vétőjogot a szeptarartista népköztársaságoknak az ukrán törvényhozás szempontjából.²¹ Ezzel párhuzamosan a minszki megállapodásoknak köszönhetően Oroszország egyfajta befagyott, alacsony intenzitású konfliktust kreált Ukrajna és a szakadárrok között, ami ellehetlenítette Kijev NATO-csatlakozást célzó további lépéseit.

AZ OROSZ DÖNTÉSHOZATALT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Haderő és katonai stratégia

Erősségek és lehetőségek

Az ukrajnai inváziót megelőző orosz döntéshozatal szempontjából az egyik legfontosabb kérdés a katonai dimenzió elemeinek vizsgálata, hisz a hadművelleti alkalmasság létfeltétele egy akció végrehajtásának.

A SWOT-elemzés *erősségek kategóriáját* azon tényezők töltik ki, amelyek az orosz haderő jellegzetességeiből adódóan előnyt jelenthetnek az Orosz Föderáció számára a művelet kivitelezése során. Az érvcsoport legmeghatározóbb komponense az orosz haderő hagyományos értelemben vett főlénye Ukrajna felett, amely megmutatkozik a két fegyveres erőt jellemző adatokban is.

¹⁸ Taras Kuzio: Ukraine's relations with the West since the Orange Revolution. *European Security*, 2012/3., 395–413. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2012.655272> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

¹⁹ Elias Götz: Near Abroad: Russia's Role in Post-Soviet Eurasia. *Europe-Asia Studies*, 2022/9., 1529–1550. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09668136.2022.2133086> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

²⁰ A Krím félsziget annexiójának esetspecifikus elemzését lásd bővebben Rácz András: Oroszország hibrid háborúja Ukrajnában. KKI-Tanulmányok, 2014/1. <https://kki.hu/oroszorszag-hibrid-haboruja-ukrajnaban/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 20.)

²¹ Tólas Péter: Minszk-2 – megállapodás patthelyzetben. *Nemzet és Biztonság*, 2015/1., 2. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2015_1_02_bevezeto.pdf (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

1. táblázat Az Oroszországi Föderáció és Ukrajna haderejének összehasonlítása²²

	Oroszország	Ukrajna
Légi járművek	1391	132
Páncélozott harcjárművek	15 857	3309
Aktív személyi állomány	900 000	196 000
Mozgósítható személyi állomány	2 000 000	900 000

Az Oroszországi Föderáció haderejének aktív állománya nem csupán kiképzettségi szintje okán, de a harctéri tapasztalata (például a szíriai polgárháborúban való szerepvállalás) miatt is magas harcértékkel rendelkezik.²³ A két haderő közötti potenciálkülönbséget szintén jól mutatja, hogy 2022-es adatok szerint Ukrajna védelmi költségei (4,3 milliárd dollár) 10%-át sem tették ki Oroszországnak (45,8 milliárd dollár).²⁴

A lehetőségek viszonylatában leginkább az esetspecifikus stratégiai potenciál által nyújtott opciókat érdemes megemlíteni. Ilyen például Ukrajna geostratégiai pozíciója, tekintve, hogy az ország nem csupán az Orosz Föderációval osztozik közös határszakaszon, de Moszkva közeli szövetségesével, Belarusszal is. Ez mind logisztikai, mind harcászati szinten előnyt jelent az oroszok számára. Ezenfelül a Krím félsziget, valamint a szakadár köztársaságok is hasonló módon kihasználhatók orosz szempontból, amit kiegészít a helyi hatóságok helyismereti és adminisztrációs támogatása. Külön kiemelendő a szveasztropoli katonai bázis jelentősége, amely stratégiaileg előnyös lokációja miatt kulcsszeret játszik a Mikolajiv, Herszon, valamint Odessza kikötővárosokért folytatott harcban.

Gyengeségek és veszélyek

A gyengeségek tekintetében érdemes kiemelni, hogy bár Oroszország hadereje Ukrajnához viszonyítva jelentős fölényben van, mégis véges számú erőforrással rendelkezik. Ennek súlyát növeli, hogy Oroszország területéből és fennálló konfliktusaiból adódóan rákényszerül katonai erejének megosztására, és nem tudja azt egy hadszínterre fókuszálni. Éppen ezért figyelembe kell venni, hogy az invázió kezdetét megelőzően csupán 190–200 ezer fő állomásozott Ukrajna határainál, ami nem jelent egyértelmű fölényt Moszkva számára.²⁵ Ezzel párhuzamosan megemlítendő, hogy bár a szakadár köztársaságok, valamint a Krím félsziget nyújtotta erők helyismerete segítheti az oroszokat, ez mégsem helyettesíti a saját tájékozódási képességeket. Ezzel szemben rizikót jelent, hogy az ukrán haderő honvédő háborút folytat, így komoly helyismerettel rendelkezik, továbbá mozgósítani tud minden hadköteles állampolgárt. További kockázat, hogy a honvédő háború „eszménye” az ukránok számára morális szinten is előnyt jelenthet.

²² The Military Balance 2022. The International Institute for Strategic Studies, 2022. (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

²³ Selján Péter: Oroszország és a szíriai polgárháború. Nemzet és Biztonság, 2016/5., 14–30. https://www.nemzet.esbiztonsag.hu/cikkek/nb_2016_5_04_seljan_peter_-_oroszorszag_es_a_sziriai_polgarhaboru.pdf (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

²⁴ The Military Balance, 2022: i. m.

²⁵ David Brown: Ukraine conflict: Where are Russia's troops? BBC, 23. 02. 2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60158694> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

Műveleti szempontból gyengeségként értékelhető az orosz mozgósítás dilemmája, hiszen ha a Kreml hadiállapotot hirdet és általános mobilizációt rendel el, az nagymértékben árthat a rezsim belpolitikai stabilitásának. Amennyiben viszont ezt nem teszi meg, a humán erőforrások utánpótlása, valamint a „különleges katonai művelet” sikere kerül veszélybe.

Kockázati szempont továbbá, hogy az ukrán haderő 2017 óta folyamatos fejlődésen megy keresztül,²⁶ amelyet a legtöbb NATO-tag – főképp az Egyesült Államok – aktívan támogat. A nyugati támogatás stratégiai szempontból is nehézséget jelent Moszkva számára, mert az orosz erőknél mindenképpen kerülniük kell a NATO-val való konfrontációt, hiszen annak katonai ereje jelentősen felülmúlja Oroszorszáégét.²⁷

Harcászati aspektusból további kihívást jelent Ukrajna természeti földrajza, hiszen a legtöbb nagyvárost – például Kijevet vagy Harkivot – jelentős méretű erdős terület veszi körül, ami akadályozza a gépesített hadviselést. Ezt a főváros esetében a Gyeszna és a Dnyipro kisebb mellékfolyói is kiegészítik.

A veszélyek elemzésénél mindezen felül figyelembe kell venni az elhúzódó háború lehetőségét. Ez Moszkva számára nem csupán a katonai veszteségek miatt elkerülendő forgatókönyv, de az időjárás melegedésével meginduló olvadás, a járhatatlan terep (orosz szóval raszputyica) következtében is, ami nagymértékben gátolja a szárazföldi haderőnem erőinek áthaladását, valamint az utánpótlást.

2. táblázat *A Haderő és katonai stratégia című alfejezet eredményeinek SWOT-táblázata*
(Szerkesztette a szerző)

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Haderőbeli fölény • Védelmi költségek közti különbség 	<ul style="list-style-type: none"> • Katonai erő hátránya a NATO-val szemben • Saját helyismeret hiánya • A „mozgósítás-dilemma” • Kevés valójában bevethető személyi állomány
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Közvetlen határszakasz • A szakadár köztársaságok nyújtotta előnyök (területi és személyi szinten) • A szevasztopoli katonai bázis 	<ul style="list-style-type: none"> • A NATO-val való konfliktus elkerülésének kényszere • Az időjárás jelentőségének növekedése, ennek befolyása a logisztikára • Az ukránok „honzvédő háborúja”: általános mozgósítás, helyismeret, morál • Földrajzi adottságok okozta nehézségek • Ukrajna NATO-támogatottsága • A haderő elosztásának kényszere

²⁶ A 2017-es 2,884%-ról 2020-ra a GDP 4,129%-ára emelkedett Ukrajna védelmi költségeinek aránya. Lásd Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Military expenditure (% of GDP) – Ukraine. The World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?locations=UA> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 09.)

²⁷ NATO Russia military comparison 2022. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1293174/nato-russia-military-comparison/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 09.)

Politika

Erősségek és lehetőségek

A politikai tényezők elemzése abból a feltételezésből indul ki, miszerint az orosz állam akkor képes markáns külpolitikát folytatni, amennyiben a belpolitikai stabilitás ereje ezt lehetővé teszi. Ebből fakad a putyini Oroszország egyik legfontosabb erőssége, hiszen a hipercentralizált elnöki rendszer nem hagy helyet semmilyen belső instabilitásnak. Ezt alátámasztja a Kreml média feletti kontrollja²⁸ is, ami lehetőséget ad az elitnek, valamint a politikai vezetés számára, hogy érdekeik szerint alakítsák a közvélemény általános valóság- és biztonságpercepcióját. Az autoriter jelleget az ellenzék módszeres eltávolítása is tovább erősíti. A Putyin-rezsim számára mindemellett erős alapokat ad az Egyesült Oroszország pártjának nagyarányú támogatottsága, valamint az ezzel járó társadalmi felhatalmazás, ami a 2021-es parlamenti választásokon is megmutatkozott.²⁹

A belpolitikai stabilitás mellett nem hagyhatók figyelmen kívül a külső kapcsolatok jelentette erősségek sem. Ezek erejének megszilárdítását mutatta például az orosz békefenntartók kazahsztáni beavatkozása, ami megerősítette az ország helyzetét a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetében, ami az Oroszországi Föderáció számára kulcsfontosságú tényező a posztszovjet térség szempontjából. Emellett Afganisztán problémája is fontos kérdésként értékelhető a Föderáció számára. A nyugati csapatok 2021. augusztusi kivonulása utáni káosz (amely Oroszország nyugatellenes kommunikációs stratégiája számára „magas labdát” adott) nem tekinthető teljesen pozitívnak Moszkva szempontjából. Amennyiben az összeomló Afganisztánban hatalmi vákuum alakulna ki azon idő alatt, míg Oroszországot leköti Ukrajna, más nagyhatalmak használhatnák ki ezt a lehetőséget. Éppen ezért az orosz érdek azt kívánja, hogy egy stabil helyi hatalom alakuljon ki az afganisztáni területen: ennek érdekében 2021 októberében tárgyalóasztalhoz ültek a tálib rezsimmel, így elismerve annak legitimitását.³⁰

A posztszovjet térségben megfigyelhető folyamatok mellett figyelembe kell venni, hogy az Oroszországi Föderáció a geopolitikai játszma meghatározó alakítója, a nemzetközi rendszer szereplőjeként a Szovjetunió jogutódja, ami az ENSZ Biztonsági Tanácsban való állandó tagságában manifesztálódik.

Politikai lehetőségként értékelhetőek többnyire az európai kontinensen zajló folyamatok, amelyek az indirekt–direkt skálán mozognak attól függően, hogy a Föderáció milyen mértékben járult hozzá azok kialakulásához.

Teljesen indirekt elemnek tekinthető az európai nagyhatalmakkal megfigyelt belső instabilitás jelensége. Németországban 16 év után nem indult újra a kancellári pozícióért Angela Merkel, aki nagy szerepet vállalt például a minszki megállapodások kialakításában is.³¹ 2021

²⁸ Lásd bővebben Maria Lipman: Media Manipulation and Political Control in Russia. Chatham House, 01. 2009. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Russia%20and%20Eurasia/300109lipman.pdf> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 09.)

²⁹ Putin's party wins Russian parliamentary election. Dw.com, 21. 09. 2021. <https://www.dw.com/en/russia-putins-party-wins-majority-in-parliamentary-election/a-59232938> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 09.)

³⁰ Emma Graham-Harrison: Russia holds high-profile Afghanistan talks with Taliban. The Guardian, 20. 10. 2021. <https://www.theguardian.com/world/2021/oct/20/russia-holds-high-profile-afghanistan-talks-with-taliban> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

³¹ Kate Connolly: Angela Merkel says she lost influence over Putin as a lame duck leader. The Guardian, 25. 11. 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/nov/25/angela-merkel-says-she-lost-influence-over-putin-as-a-lame-duck-leader> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

szeptemberében felállt az Olaf Scholz vezette, teljesen új szociáldemokrata kormány. A 2021 őszt jellemző érzékeny német belpolitikai helyzettel, illetve a kontinuitás megszakadásával járó reakcióképesség-lassulás lehetőségként értékelhető Moszkva szempontjából. Ezzel párhuzamosan Párizs már az inváziót megelőző időszakban is a 2022 áprilisában tartott elnökválasztásra készült, ami a németországihoz hasonló belső instabilitást teremtett Franciaországban. Ezt tetézte az Oroszországgal jó kapcsolatot ápoló szélsőjobboldali Marine Le Pen megerősödése.

Jelentős tényezőnek tekinthető a Belarusz feletti orosz befolyás, amelynek direkt jellegét jól mutatja a két ország közötti unióról szóló megállapodás.³² Ezzel párhuzamosan azonban a teljes dependencia kialakulására az is nagyban hatást gyakorolt, hogy a 2020-as elnökválasztás alatt tapasztalt választási csalások következtében Alekszandr Lukasenkát az Európai Unió nem ismeri el Belarusz elnökének, amivel az ország teljesen elszigetelődött Európa többi részétől.

Emellett a lehetőségeket tekintve nem hagyható figyelmen kívül az a direkt tényező sem, miszerint az ukrain invázió nem csupán az ukrán állam NATO-csatlakozását akadályozhatja meg, de egyfajta elrettentő üzenetként szolgálhat a térség többi NATO-aspiráns országa számára is.

Gyengeségek és veszélyek

Politikai szempontból az egyik legjelentősebb gyengeség, hogy az invázió a nemzetközi közösség felé jogilag nem támasztható alá, hiszen az ENSZ Alapokmány 2. cikkének 4. pontja deklarálja az erőszak tilalmának elvét, valamint az ENSZ Közgyűlésének 2625/1970. határozata kimondja az államok közötti viták békés rendezésének kötelezettségét is. Az offenzíva a szakadár népköztársaságok bilaterális segítségkérése alapján sem igazolható, hiszen nem érvényesül az arányosság feltétele.

További gyengeségnek tekinthetők az orosz gazdaság Európától való függőségének politikai dimenziói, ideértve a nyugati technológiákkal kapcsolatos kitétséget például a légi közlekedésben vagy az autógyártásban. Ez nem csupán gazdasági kockázati tényező, de hatást gyakorolhat a társadalmi percepcióra is.

A veszélyek szempontjából ki kell emelni a 2020-as elnökválasztásokat követő amerikai hatalomváltás jelentőségét. Joe Biden elnökségével külpolitikai szemléletváltás következett be a Fehér Házban, hiszen Donald Trump korábbi realista, egyensúlyozó felfogásával szemben az új elnök programja idealista alapú megközelítést alkalmaz: vissza kívánja állítani az Egyesült Államok „morális vezető” szerepét.³³ Biden már az Obama-kormányzat alatt is fontosnak tartotta Ukrajna problémáját, számos alkalommal járt az országban, a Krím annexiója alatt személyesen próbálta – bár sikertelenül – beavatkozásra ösztönözni a nyugati hatalmakat.³⁴ Ez az irányvonal az inváziót megelőzően az Ukrajnának nyújtott katonai segélycsomagokban manifesztálódott.

³² Treaty on the establishment of the Union State. Moscow, 08. 12. 1999. <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%202121/v2121.pdf> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

³³ Remarks by President Biden on America's Place in the World. 05. 02. 2021. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/04/remarks-by-president-biden-on-americas-place-in-the-world/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

³⁴ Mark Satter: Biden expected to push for heavy investment in Ukraine aid. Roll Call, 14. 01. 2021. <https://www.rollcall.com/2021/01/14/biden-expected-to-push-for-heavy-investment-in-ukraine-aid/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

Az amerikai támogatással párhuzamosan Moszkva számára további kockázatot jelent Zelenszkij elnök programja. Az ukrán kormányzat korrupcióellenes reformja, valamint ennek amerikai támogatása (amely az Egyesült Államok – Ukrajna Partnerségi Tanácsban is megjelenik)³⁵ elindította Ukrajnát a társadalmi fejlődés, illetve a demokratikus berendezkedés útján. A külpolitikával kapcsolatos politika alapján, orosz nézőpontból, az ukrainai rendszer demokratikus reformja fenyegetést jelentene a centralizált elnöki rezsim fennállására.

Végül érdemes kockázatként megemlíteni, hogy az invázió elindítása esetén a Föderáció teljes külpolitikai elszigeteltségbe kerülhet, amelynek következtében Oroszország elveszítheti az eddig – nagy diplomáciai befektetések árán – kiépített „soft power” befolyását az európai kontinensen.

3. táblázat *A Politika című alfejezet eredményeinek SWOT-táblázata (Szerkesztette a szerző)*

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Erősen központosított politikai rezsim • Politikai ellenzék hiánya • Friss kétharmados kormánypárti többség • Stabil külpolitikai érdekeltségek • Meghatározó nemzetközi szerep: ENSZ BT-tagság 	<ul style="list-style-type: none"> • Nemzetközi jogi igazolhatatlanság • Az orosz gazdaság Nyugattól való függésének politikai dimenziói
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Belarusz politikai kiszolgáltatottsága • Az európai nagyhatalmak belső instabilitása: Franciaország és Németország 	<ul style="list-style-type: none"> • Biden-elnökség az Egyesült Államokban: külpolitikai szemléletváltás • Ukrajna demokratikus reformja • Teljes politikai elszigetelődés: külpolitikai mozgástér beszűkülése • Soft power befolyás csökkenése Európában

Gazdaság

Erősségek és lehetőségek

A gazdasági aspektus erősségei az orosz gazdaság méretéből és jellegzetességeiből adódnak. Moszkva a világ 11. legnagyobb gazdaságával rendelkezik, amelynek nominális GDP-je 1778 milliárd dollár volt 2021-ben.³⁶ Oroszország a világ gazdaság harmadik legjelentősebb olajkitermelője (az Egyesült Államok és Szaúd-Arábia után),³⁷ valamint második a gáztermelésben, amely területen kizárólag az Egyesült Államok előzi meg.³⁸ A fosszilis energiahordozók mellett fontos agrárhatalom (a világ második legnagyobb napraforgóolaj-exportőre Ukrajna után), és az ukrán gabonakivitel visszaesése jelentős lehetőséget adhat az orosz gabona befolyásának növelésére.

³⁵ Andriy Yermak: De-oligarchization of Ukraine is President Zelenskyy's top priority. Atlantic Council, 08. 11. 2021. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/de-oligarchization-of-ukraine-is-president-zelenskyy-s-top-priority/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

³⁶ The 50 largest economies in the world. Worlddata.info. <https://www.worlddata.info/largest-economies.php> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

³⁷ The World's Top Oil Producers. Investopedia, 12. 05. 2023. <https://www.investopedia.com/investing/worlds-top-oil-producers/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

³⁸ Natural Gas Production by Country – Worldometer. <https://www.worldometers.info/gas/gas-production-by-country/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

További pozitívként említendő meg, hogy az import és az export aránya alapvetően kiegyensúlyozott, bár minimális exportorientáltság is megfigyelhető.³⁹ Erősségként könyvelhető el, hogy Oroszország 2021-es gazdasági növekedése elérte a 4,7%-os szintet. Ezen adat nem csupán a Covid-19 járvány óta számít kiemelkedőnek (a 2020-as évben Oroszország 2,7%-os visszaesséssel küzdött), hanem a 2008-as 5,2%-os adat óta nem voltak ennyire pozitívak a Föderáció mutatói.⁴⁰ A lehetőségek között érdemes kiemelni Belarusz Oroszországtól való gazdasági függését, hiszen az ország legfontosabb partnere Moszkva, míg a második helyet Ukrajna foglalja el.⁴¹ Ez a függőség politikai ráutaltsággal is jár.

Emellett megemlíthető a Föderációból érkező energiaellátáshoz fűződő európai függőség. Ennek súlyát szemlélteti a 2021. januári hír, miszerint amerikai–német feszültségek alakultak ki a transzatlanti szövetségen belül az Északi Áramlat 2 projekt amerikai szankcionálása miatt.⁴² Az ellentétek feltűnésének jelentősége azonban túlmutat önmagán, és felhívja a figyelmet a NATO azon gyengeségére, hogy a Szövetség „csupán” politikai-katonai konglomerátum, amelyen belül az állami aktorok gazdasági érdekei ütközhetnek. Oroszországnak ezzel nem kell megküzdenie, hiszen nincs konszenzuskényszer alatt, viszont érdekében áll, hogy hátráltassa a gazdaságpolitikai konszenzust a nyugati hatalmak között.

Mindezzel párhuzamosan ki kell emelni, hogy az inváziót megelőző hónapban Európában 5,8%-os infláció volt mérhető, ami az energiaszektorban 31,7%-ra rúgott. Ez szintén az orosz bevételeknek kedvez.⁴³

Gyengeségek és veszélyek

A gyengeségek szempontjából érdemes megemlíteni a szolgáltatási szektor szerepét az Oroszországi Föderációban. Ezen terület adja a gazdaság 52,9%-át, valamint a munkaerő 67%-a ezen ágazatban dolgozik.⁴⁴ Tekintve, hogy a szolgáltatások biztosítják az orosz GDP több mint felét, ezen ágazat működése alapvető kritériumává vált a gazdaság működésének. Oroszország ökonómiai sikerének feltételei tehát nem egyenlő részben oszlanak meg az ágazatok között, amely a szektorokra vonatkozó állami dependencia kiegyensúlyozatlanságához vezet.

Ezenfelül Oroszország külkereskedelmi partnerségei is kockázatként értékelhetők, hiszen – Kínán kívül – Németország és Hollandia tekinthető a kivitel legfőbb célpontjának. Ezen államok azonban nem csupán az Európai Unió, de az orosz fél számára ellenséges NATO-nak is tagjai. Ezzel párhuzamosan az orosz energiaexport jelentős mennyisége áramlik ugyancsak EU- és NATO-tagállamokba, amit az esetleges szankciók nagyban veszélyeztethetnek.

³⁹ Russia: Economy. Global Edge. <https://globaledge.msu.edu/countries/russia/economy> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 09.)

⁴⁰ Anya Andrianova: Russia's Economy Grew 4.7% in 2021, Quickest Pace Since 2008. Bloomberg, 18. 12. 2022. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-18/russian-economy-grew-4-7-in-2021-quickest-pace-since-2008> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 08.)

⁴¹ Belarus: Economy. Global Edge. <https://globaledge.msu.edu/countries/belarus/economy> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 09.)

⁴² Hans von der Buchard – Ameriva Hernandez: US-German tensions over Russia-backed Nord Stream 2 pipeline. Politico, 21. 01. 2021. <https://www.politico.eu/article/angela-merkel-joe-biden-nord-stream-2/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 09.)

⁴³ Euro area annual inflation up to 5.8%. European Council (No. 25/2022). Eurostat, 02. 03. 2022. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/14358044/2-02032022-AP-EN.pdf/617fee08-c46f-453a-a308-4fa3d33f4aac> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 09.)

⁴⁴ Russia: Economy. Global Edge: i. m.

Ezen nyugati szankciók az energiaszektoron kívül más ágazatokat is fenyegethetnek. Ilyen például az importált technológiák problémája, amelyek rövid távú helyettesítése nem valószínűsíthető meg. Ennek súlyát növeli, hogy a Föderáció első tíz importpartneré között öt NATO-tag szerepel, amelyek összesen 50 milliárd dollár értékben exportálnak Oroszországba.⁴⁵ A Nyugat által bevezetendő gazdasági szankciók miatt ennek pótlási kényszere is kockázatot jelent a Kreml számára, annak ellenére, hogy az ázsiai piacok továbbra is rendelkezésre állnak. Az exportlehetőségek szűkülésének következtében elképzelhető, hogy a megmaradó partnerek alacsonyabb áron lesznek hajlandóak energiahordozókat importálni, ami bevételkiesést jelenthet Moszkva számára.

Ezenfelül a szankciók társadalmi hatásai sem hagyhatók figyelmen kívül, hiszen az invázió negatív nemzetközi megítélése számos multinacionális vállalatot ösztönözhet a Föderációból való kivonulásra. Tekintve, hogy a markáns foglalkoztatottságot magáénak tudó szolgáltatási szektorban számos ilyen cég tevékenykedik, felmerül a veszély, hogy a társadalom széles rétegei veszíthetik el munkahelyüket bizonytalan időre.

Ezen hatások kockázatot jelentenek az orosz vezetés számára, hiszen a társadalmi elégedetlenség, illetve az ettől való félelem – bár annak léptéke nem hasonlítható össze a demokratikus rendszerekkel – nyomást gyakorolhat a Kreml rezsimbiztonsággal kapcsolatos percepciójára, ami gátolja az erős külpolitikai lépéseket.⁴⁶

4. táblázat *A Gazdaság című alfejezet eredményeinek táblázata (Szerkesztette a szerző)*

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • A világ egyik legnagyobb gazdasága • 4,7%-os gazdasági növekedés 2021-ben • Olaj- és gáznagyhatalom, jelentős mezőgazdasági exportőr 	<ul style="list-style-type: none"> • A szektorok belső egyensúlyának hiánya • Európai exportpartnerek politikai orientációja, különös tekintettel az energiaexportra • Nyugati technológiától való függés
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Belarusz gazdasági függése • Európai energiadependencia • Magas európai infláció • Magas gáz- és olajárak • Agrárpiaaci opciók 	<ul style="list-style-type: none"> • Nyugati gazdasági szankciók társadalomra és államháztartásra gyakorolt hatásai • Importpartnerek politikai orientációja

Társadalom

Erősségek és lehetőségek

A Föderáció egyik legfontosabb erőssége, hogy Putyin elnök társadalmi támogatottsága a 2021-es évben konzisztensen elérte a 60%-ot, 2022 januárjában és februárjában pedig 69, illetve 71%-os eredményt hozott. Hasonló tendencia figyelhető meg Mihail Misusztyin miniszterelnök támogatottságában is, amely 2021-ben 55% körül mozgott, 2022 első hónapjaira pedig

⁴⁵ Russia: Trade Statistics. Global Edge. <https://globaledge.msu.edu/countries/russia/tradestats> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

⁴⁶ A Társadalom című alfejezetben kifejtettek alapján azonban feltételezhető, hogy nem közvetlen Putyin elnök ellen irányulhat a társadalom ellenérzete, hanem egy esetleges általános megélhetési elégedetlenségről beszélhetünk, ami hasonlóan nagymértékben befolyásolhatja a belső stabilitást.

60%-ra növekedett.⁴⁷ Ezt az erősséget tetézi, hogy a korábbi fegyveres konfliktusok (csecsen háború, grúzai háború) mindig növekedéssel jártak Putyin népszerűségében. Így kimondható, hogy az orosz társadalom instabil külpolitikai helyzetekben támogatja a politikai vezetést. A vezető támogatottsága kifejezetten fontos az Oroszországhoz hasonlóan hipercentralizált rendszerekben, hiszen a központosított politika hátulütője lehet, hogy a vezető tartható felelősnek egy esetlegesen elhibázott külpolitikai döntésért.

Az erősségek és a lehetőségek fúziójaként jelenik meg az orosz társadalom ukrán politikához való viszonya. 2022 februárjában 52% negatívan viszonyult Kijevhez, valamint 60% az Egyesült Államokat, illetve a NATO-t tette felelőssé az ukrainai konfrontációért, ami teret ad a Nyugat- és Ukrajna-ellenes propagandának.⁴⁸

További lehetőségként kell megemlíteni, hogy az ukrán társadalom megosztott az Oroszországhoz való viszony szempontjából, hiszen Dél-, illetve Kelet-Ukrajnában – mely területeket eddig leginkább érintettek a hadműveletek – 50% pozitívan gondolkodik Moszkváról, míg a középső és a nyugati területeken az arány lényegesen alacsonyabb.⁴⁹ Ez a megosztottság kihívást jelent az ukrán vezetés számára, amelyet az elnök népszerűségének csökkenése egyébként is nehéz helyzetbe hozott.⁵⁰ Ezt a társadalmi megosztottságot az orosz külpolitika könnyen kihasználhatja.

Gyengeségek és veszélyek

A Levada Központ⁵¹ 2022 januárjában lefolytatott felmérései rámutattak, hogy az orosz társadalom 41%-a tekinti rossznak vagy kifejezetten rossznak az orosz gazdaság állapotát. Ez altámasztja, hogy az orosz társadalom tagjai külön kezelik a vezetők személyét és a mindennapi élet problémáit. Ettől függetlenül a kutatás szempontjából ez a negatív attitűd gyengeségként értékelhető, hiszen demonstrálja, hogy a gazdaságpolitika közvetlen hatással van a társadalmi percepcióra, ami a szankciókkal szembeni reziliencia hiányát feltételezi.

Szintén a gyengeségek és veszélyek összeolvadásaként érdemes kezelni az oroszoknak az ukrán társadalom irányában mutatott hozzáállását. A Levada Központ adatai demonstrálják, hogy az ukránokhoz pozitívan viszonyuló aránya az elmúlt években növekedett vagy stagnált, míg az ellenséges attitűdöt képviselők száma csökkent a 2020-as adatokhoz képest.⁵² Ez alátámasztja, hogy az orosz társadalom elválasztja egymástól az ukrán társadalmat és a kijevi vezetést. Ez kifejezetten fontos a *Politika* alfejezetben említett ukrán demokratikus és gazdasági fejlődés szempontjából, hiszen az oroszok ukránok felé való nyitottsága táptalaja lehet egy – az ukrán példának megfelelő – szociális belső feszültségnek.

⁴⁷ A népszerűségi adatok forrása a Levada Központ. Lásd Indicators. Levada-Center. <https://www.levada.ru/en/ratings/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 06.)

⁴⁸ Ukraine and Donbass. Levada-Center, 04. 03. 2022. <https://www.levada.ru/en/2022/03/04/ukraine-and-donbass/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

⁴⁹ Ukraine: attitude toward Russia 2021, by region. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1008033/ukraine-public-opinion-toward-russia-by-region/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 09.)

⁵⁰ 2021 márciusában az ukránok 53%-a negatív attitűdöt mutatott Zelenszkij elnök felé. Zelensky approval rating 2023. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1100076/volodymyr-zelensky-s-approval-rating-ukraine/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 09.)

⁵¹ Levada Analitikai Központ (Levada Center). Független orosz, nem kormányzati szociológiai kutató és közvélemény-kutató szervezet. Nevét Jurij Levadától (1930–2006), a szociológia első orosz professzorától kapta.

⁵² Xenophobia and migrants. Levada-Center, 28. 01. 2022. <https://www.levada.ru/en/2022/01/28/xenophobia-and-migrants/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

Veszélyként végül kiemelendő, hogy 2021 januárjára megkérdőjelezhetetlenné vált az ukrán társadalom nyugati orientációja: az EU-csatlakozást 65, míg a NATO-csatlakozást 60% támogatta.⁵³

5. táblázat *A Társadalom alfejezet eredményeinek SWOT-táblázata (Szerkesztette a szerző)*

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Centralizált elnöki hatalom szereplőinek széles körű támogatottsága, különösen fegyveres konfliktusok alatt • Negatív attitűdök Ukrajna felé 	<ul style="list-style-type: none"> • Politika hatása az oroszok szocioökonómiai percepciójára • Az ukrán társadalommal szemben mutatott pozitív hozzáállás
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Az ukrán társadalom Oroszországgal szemben mutatott regionális megosztottsága, Dél- és Kelet-Ukrajna támogatása • Zelenskij elnök csökkenő támogatottsági tendenciái 	<ul style="list-style-type: none"> • Az ukrán társadalom pozitív egysége az EU- és NATO-csatlakozási törekvések tekintetében • Közép- és Nyugat-Ukrajna elutasító attitűdje

KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás tárgya az orosz külpolitikai gondolkodás fejlődésének, valamint Ukrajna problematikájának bemutatása volt. Egyértelművé vált, hogy Oroszország geopolitikai helyzete determinálja az ország külpolitikai orientációját. A Szovjetunió felbomlását követő atlantizmus unikális fordulatnak tekinthető a poszthidegháborús éra viszonylatában. Ennek lassú átfordulása a ma ismert eurázsianizmusba a primakovi balanszírozó külpolitikának, valamint a nemzetközi környezet átalakulásának köszönhető. Megfigyelhető a belső stabilitás és az asszertív külpolitika kölcsönös összefüggése. Ennek értelmében a belső stabilitás mértékétől függ, hogy a külpolitika mennyiben válik a rezsimbiztonság fenntartásának eszközéből céllá, vagy éppen fordítva.

Az ukrajnai konfliktus hátterének feltárása rávilágított, hogy Ukrajna belpolitikai viszonyait a függetlenség kinyilvánítása óta determinálja az Oroszországhoz, illetve a Nyugathoz való viszony kérdése. Moszkva Ukrajna kérdését a közélkülöld elmélete alapján értelmezi, így egyértelmű az érdekszféra-politika megjelenése.

A SWOT-elemzés lefolytatása rávilágított a Kreml Ukrajnával kapcsolatos döntéshozatalának legfontosabb – nyílt forrásból elérhető – sarokpontjaira. Az erősségek főként Moszkva nagyhatalmiságának elemeiből adódtak, míg a lehetőségek leginkább az európai kontinens politikai folyamatainak voltak köszönhetőek. A gyengeségek és a veszélyek vizsgálata túlnyomóan az ukránok nemzetközi támogatottságára, valamint az orosz társadalom és gazdaság rezilienciájának hiányára mutatott rá.

⁵³ Katharina Buchholz: Infographic: Ukrainians' Desire to Join NATO and the EU. Statista Infographics, 31. 05. 2023. <https://www.statista.com/chart/26933/ukrainians-survey-nato-eu> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

6. táblázat A SWOT-analízis eredményeinek összefoglaló táblázata (Szerkesztette a szerző)

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Hagyományos katonai fölény Ukrajna felett • Erős belpolitikai legitimitáció • Globális nagyhatalmiság • Gazdasági erő 	<ul style="list-style-type: none"> • Nemzetközi jogi igazolhatatlanság • A szocioökonómiai reziliencia hiánya
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Európai gazdasági függés • Belarusz politikai dependenciája • Ukrajna belpolitikai állapota, az ukrán társadalom megosztottsága 	<ul style="list-style-type: none"> • Ukrajna nemzetközi támogatottsága és morális fölénye • Keretek közé szorítottság a NATO–Oroszország konfliktus elkerülésének érdekében • A „szláv szimpátia”: az oroszok ukránok felé mutatott attitűdjei

A SWOT-analízis eredményei alapján kimondható, hogy az orosz politikai vezetés által kidolgozott villámháborús terv⁵⁴ racionális döntésként értékelhető. Katonai szinten ki kell emelni a Föderáció haderőbeli fölényét, valamint a földrajzi elhelyezkedést, amelyek alátámasztották az orosz csapatok gyors előrehaladásának koncepcióját. Ezenfelül az elhúzódozó háború veszélyei direkt módon indokolták ezen stratégia alkalmazását, mert műveleti szempontból az időjárás változások jelentősen megnehezíthetik a szárazföldi erők tevékenységét, valamint az utánpótlást is.

A politikai és a gazdasági aspektus faktorai összefonódva alátámasztották a gyors sikerre való törekvést. Az európai hatalmak megosztottsága és belső instabilitása könnyen gátja lehetett volna az egységes szankciós politikának, ezért kiemelten fontos volt, hogy Oroszország ennek megvalósulása előtt elérje céljait. A szankciók és a lehetséges társadalmi elégedetlenség, valamint a folyamatban lévő konfliktus egyidejű kezelése komoly problémát okoz, így a Kreml egyértelmű érdekévé vált a műveletek mielőbbi befejezése.

A társadalmi aspektust tekintve mindenképpen fontos volt Oroszország támogatottságának megőrzése Ukrajna déli, illetve keleti régióiban, valamint a Zelenszkij támogatottságával kapcsolatos negatív tendenciák fenntartása. Ezen törésvonalak fenntartása kulcsfontosságú lett volna az orosz siker szempontjából.

Összefoglalva tehát az orosz vezetés döntése a SWOT-elemzés faktorait figyelembe véve racionális volt. Több elem esetében is meghatározó szerepet töltött be az idővel való versenyfutás, azonban ez Moszkva számára sikertelenül zárult. Ennek eredményeként az orosz vezetésnek az elhúzódozó háború alatt több alkalommal is célrendszer és stratégiát kellett változtatnia.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Andrianova, Anya: *Russia's Economy Grew 4.7% in 2021, Quickest Pace Since 2008*. Bloomberg, 18. 02. 2022. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-02-18/russian-economy-grew-4-7-in-2021-quickest-pace-since-2008>

⁵⁴ Grzegorz Kuczyński: *Putin's Failed Blitzkrieg: Russian Forces Are Advancing On Kyiv*. Warsaw Institute, 25. 02. 2022. <https://warsawinstitute.org/putins-failed-blitzkrieg-russian-forces-advancing-kyiv/> (Letöltés időpontja: 2023. 06. 10.)

- Approval of the Authorities. Levada Center. <https://www.levada.ru/en/ratings/approval-of-the-authorities/>
- A speech delivered at the MSC 2007 by the President Vladimir Putin. Informáční Systém Masarykovy Univerzity. https://is.muni.cz/th/xlghl/DP_Fillinger_Speeches.pdf
- Belarus: Economy. Global Edge. <https://globaledge.msu.edu/countries/belarus/economy>
- Brown, David: *Ukraine conflict: Where are Russia's troops?* BBC, 23. 02. 2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60158694>
- Buchard, Hans von der – Hernandez, Ameriva: *US-German tensions over Russia-backed Nord Stream 2 pipeline*. Politico, 21. 01. 2021. <https://www.politico.eu/article/angela-merkel-joe-biden-nord-stream-2/>
- Buchholz, Katharina: *Infographic: Ukrainians' Desire to Join NATO and the EU*. Statista Infographics, 31. 05. 2023. <https://www.statista.com/chart/26933/ukrainians-survey-nato-eu>
- Buzan, Barry – Wæver, Ole – Wilde, Jaap de: *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers, 1998.
- Connolly, Kate: *Angela Merkel says she lost influence over Putin as a lame duck leader*. The Guardian, 25. 11. 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/nov/25/angela-merkel-says-she-lost-influence-over-putin-as-a-lame-duck-leader>
- Deák András: *Az orosz külpolitikai gondolkodás története (1992–1997)*. PhD-értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok Doktori Iskola, 2003.
- Delong, Marek: *The foreign policy of the Russian Federation in the time of Yevgeny Primakov (1996–1999)*. In: Markiyani, Malsky – Vovk, Roman – Bajor, Pjotr (eds): *Global and Regional Dimensions of International Security*. Ivan Franko National University of Lviv, 2020, 335–346.
- Euro area annual inflation up to 5.8%. European Council (No. 25/2022). Eurostat, 02. 03. 2022. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/14358044/2-02032022-AP-EN.pdf/617fee08-c46f-453a-a308-4fa3d33f4aae>
- Gidadhubli, Raghavenbrarao G.: *Resignation of Boris Yeltsin: Why Now?* Economic and Political Weekly, 2000/5., 259–261. <https://www.epw.in/journal/2000/05/commentary/resignation-boris-yeltsin.html>
- Götz, Elias: *Near Abroad: Russia's Role in Post-Soviet Eurasia*. Europe-Asia Studies, 2022/9., 1529–1550. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09668136.2022.2133086>; DOI: 10.1080/09668136.2022.2133086
- Graham-Harrison, E.: *Russia holds high-profile Afghanistan talks with Taliban*. The Guardian, 20. 10. 2021. <https://www.theguardian.com/world/2021/oct/20/russia-holds-high-profile-afghanistan-talks-with-taliban>
- Grossmann, Michael: *Role Theory and Foreign Policy Change: The Transformation of Russian Foreign Policy in the 1990s*. International Politics, 2005/42., 334–351. <https://link.springer.com/article/10.1057/palgrave.ip.8800115>; DOI: 10.1057/palgrave.ip.8800115
- Indicators. Levada-Center. <https://www.levada.ru/en/ratings/>
- Koldunova, Jekatyerina: *Russia as a Euro-Pacific power: Dilemmas of Russian foreign policy decision-making*. International Relations, 2015/3., 378–394. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0047117815600935>; DOI: 10.1177/0047117815600935
- Kuczyński, Grzegorz: *Putin's Failed Blitzkrieg: Russian Forces Are Advancing On Kyiv*. Warsaw Institute, 25. 02. 2022. <https://warsawinstitute.org/putins-failed-blitzkrieg-russian-forces-advancing-kyiv/>
- Kuzio, Taras: *Ukraine's relations with the West since the Orange Revolution*. European Security, 2012/3., 395–413. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2012.655272>; DOI: 10.1080/09662839.2012.655272

- Leigh, Dough: SWOT Analysis. In: Silber, Kenneth H. – Foshay, Wellesley R. – Watkins, Ryan – Leigh, Doug – Moseley, James L. – Dessinger, Joan C.: Handbook of Improving Performance in the Workplace. Pfeiffer, 2009, 115–140. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9780470592663.ch24>; DOI: 10.1002/9780470592663.ch2
- Lipman, Maria: *Media Manipulation and Political Control in Russia*. Chatham House, 01. 2009. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Russia%20and%20Eurasia/300109lipman.pdf>
- Moltz, James Clay: *Russia in Asia in 1996: Renewed Engagement*. Asian Survey, 1997/1., 88–94. <https://online.ucpress.edu/as/article-abstract/37/1/88/23394/Russia-in-Asia-in-1996-Renewed-Engagement?redirectedFrom=fulltext>; DOI: 10.2307/2645778
- NATO Russia military comparison 2022. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1293174/nato-russia-military-comparison/>
- Natural Gas Production by Country – Worldometer. <https://www.worldometers.info/gas/gas-production-by-country/>
- Putin’s party wins Russian parliamentary election. Dw.com, 21. 09. 2021. <https://www.dw.com/en/russia-putins-party-wins-majority-in-parliamentary-election/a-59232938>
- Rácz András: *Oroszország hibrid háborúja Ukrajnában*. KKI-Tanulmányok, 2014/1. <https://kki.hu/oroszország-hibrid-haboruja-ukrajnaban/>
- Remarks by President Biden on America’s Place in the World. 05. 02. 2021. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/04/remarks-by-president-biden-on-americas-place-in-the-world/>
- Russia: Economy. Global Edge. <https://globaleedge.msu.edu/countries/russia/economy>
- Russia: Trade Statistics. Global Edge. <https://globaleedge.msu.edu/countries/russia/tradestats>
- Satter, Mark: *Biden expected to push for heavy investment in Ukraine aid*. Roll Call, 14. 01. 2021. <https://www.rollcall.com/2021/01/14/biden-expected-to-push-for-heavy-investment-in-ukraine-aid/>
- Selján Péter: *Oroszország és a szíriai polgárháború*. Nemzet és Biztonság, 2016/5., 14–30. https://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2016_5_04_seljan_peter_-_orszorszag_es_a_sziriai_polgarhaboru.pdf
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Military expenditure (% of GDP) – Ukraine. The World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?locations=UA>
- Tálás Péter: *Minszk-2 – megállapodás patthelyzetben*. Nemzet és Biztonság, 2015/1. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2015_1_02_bevezeto.pdf
- Tarock, Adam: *Iran and Russia in “strategic alliance”*. Third World Quarterly, 1997/2., 207–224. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01436599714911>; DOI: 10.1080/01436599714911
- The 50 largest economies in the world. Worlddata.info. <https://www.worlddata.info/largest-economies.php>
- The Military Balance 2022. The International Institute for Strategic Studies, 2022.
- The World’s Top Oil Producers. Investopedia, 12. 05. 2023. <https://www.investopedia.com/investing/worlds-top-oil-producers/>
- Treaty on the establishment of the Union State. Moscow, 08. 12. 1999. <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%202121/v2121.pdf>
- Ukraine and Donbass. Levada-Center, 04. 03. 2022. <https://www.levada.ru/en/2022/03/04/ukraine-and-donbass/>
- Ukraine: attitude toward Russia 2021, by region. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1008033/ukraine-public-opinion-toward-russia-by-region/>
- Xenophobia and migrants. Levada-Center, 28. 01. 2022. <https://www.levada.ru/en/2022/01/28/xenophobia-and-migrants/>

- Yeltsin's war warning. The Guardian, 09. 04. 1999. <https://www.theguardian.com/world/1999/apr/09/balkans12>
- Yermak, Andriy: *De-oligarchization of Ukraine is President Zelenskyy's top priority*. Atlantic Council, 08. 11. 2021. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/de-oligarchization-of-ukraine-is-president-zelenskyy-s-top-priority/>
- Zelenskyy approval rating 2023. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1100076/volodymyr-zelensky-s-approval-rating-ukraine/>

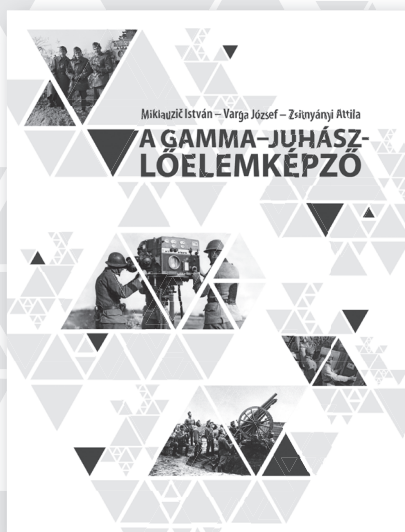
A Gamma–Juhász-lőelemképző

A magyar innováció nem szükkölködik nagyszerű eredményekben.

A Gamma–Juhász-lőelemképző olyan időszakban született, amely korántsem volt ideális, mégis az alkotó energiák olyan együttállásának eredménye lett ez a készülék, amikor találkozott az alkotó elme (Juhász István, a zseniális mérnök), a hadiipari háttér (a korát megelőző Gamma és annak alkotó szellemisége) és egy páratlan találmány (Gamma–Juhász-lőelemképző), hogy örökre beírja magát a magyar haditechnikai fejlesztések történelmébe.

Szerzők: Miklauzic István, Varga József, Zsitnyáni Attila
Megjelenés éve: 2022
keménytáblás
260 oldal

6300 Ft

A könyv a Zrínyi Kiadó webshopjában (shop.hmzrinyi.hu) vagy a kiadó könyv- és térképboltjában (1024 Budapest, Fillér utca 14.) vásárolható meg.